ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Authoring : *Beshevliev Boyan*

For citation : *Beshevliev Boyan , "Анхиало/Ахело (Средновековие)", Encyclopaedia of the Hellenic World, Black Sea*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10671>

Анхиало/Ахело (Средновековие)

Summary :

Градът Анхиало е основан през 5-4 в. пр. Хр. като колония на Аполония Понтика (Apollonia Pontica, Созопол) срещу влиянието и значението на Месамбрия (Mesambria, Несебър). Той се е намирал при залив на около 3-4 км. СЗ от сегашното селище Поморие в местността “Палео-Кастро” по западния бряг на Евксинския понт. За по-голяма сигурност, през края на 8 век градът е бил “пренесен” от византийците на съседния полуостров, където до 1934 г. е носил името (с различни варианти) Анхиало, когато е преименуван на Поморие.През ранното и по-късното средновековие той се очертава и като едно от важните в икономическото и политическото отношение селища по тази част на РЕ. Ахело (Анхиало) е и обект на чести нападения, особено след основаването на българската държава през 7 век. Многократно е бил присъединяван или към нея, или към Византия. Пристанището му е търговски център за износ на жито (в 14 и средата на 15 век предимно с Генуа и Венеция) и на тук добиваната морска сол. От средата на 15 век е в Османската империя.

Geographical Location

западния бряг на Черно Море

Historical Region

Понтос Евксинос

---

1. Основаване и местонахождение *

Късноантичният и средновековен град Анхиало (Ахело) е бил до към края на 8 век разположен близо до залив на 3-4 км. СЗ от сегашното селище Поморие на западния бряг на Черно море. Днес тази местност е известна като “Палеокастро”. Тук са открити остатъци от керамика и стени /зидове/. За по-голяма сигурност и защита градът е бил “пренесен” на полуостров, на който продължава да съществува и до сега. Едноименният полуостров е дълъг около 3 км. и широк над 1 км.,със средна вис. 6-7 м. Тук на ок. 2 км от селището се намира езеро тип „лагуна” с висока степен на соленост. Предполага се, че тя се е образувала през 740 г. (?) в резултат на земетресение, което може да е разрушило и стария град. От този момент и до днес езерото постоянно се е използвало за добив на морска сол.

2. Наименование и ранна история

Предполага се, че името „Αγχίαλος” е производно от гр. ез. **ἄ** γχι = близо и **ἅ** λς =сол и море, т.е. в смисъл „селище до морето, където се добива сол”, но е възможно да означава и „крайморски” град. В различни извори са зафиксирани много писмени варианти форми на наименованието като Αχελώ, Αχελώον, Αγχαλού и т.н. Пристигналите славянски племена го наричали „Въхело” (Вахело), а по-късно дошлите прабългари Тухтонъ, Тохун /Thohun/. В мореплавателни карти и портолани от италиански произход през 14-15 в. името на града се открива изписано като: Axelo, Asilo, Lasilo, Laxilla, Saxilla итн.

Някои, все още несигурни, доказателства посочват, че е възможно тук да е имало някакво селище от късната бронзова епоха (края на II хил.пр. Хр.) Приема се, ч градът е бил създаден от Аполония Понтика като противовес на конкурента му Месамбрия (Несебър) през 4-5 в. пр.Хр - *май е обратно 5-4 в* . За Анхиало се водят войни между тези два черноморски полиса, при което през 9 в. крепостта му е разрушена и наново издигната /*не се връзва да се провери и основаването в наръчник за античност, може би воините са 3ти век*/.

3. Римска епоха и Средновековие

По времето на император Траян (Traianus 53-117) той вече е в пределите на Римската империя и има статут на град, с

Authoring : *Beshevliev Boyan*

For citation : *Beshevliev Boyan , "Анхиало/Ахело (Средновековие)", Encyclopaedia of the Hellenic World, Black Sea*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10671>

Анхиало/Ахело (Средновековие)

административно устройство, подобно на останалите такива селища по западния бряг на Черно море. При император Хадриан (Hadrianus 76-138) територията на града е била увеличена.

През 270 г. градът е разрушен от готите. Реформите на император Диоклециан (Diocletianus 284-305) го включват в провинция Хемимонт Haemimontus.

През 584 г. той е завладян, ограбен и разрушен от голямото нашествие на авари и славяни, но е отново възстановен. По време на голямото варварско нашествие Анхиало за няколко месеца станал седалище на аварския хаган Баян.

Със създаването през 7 в. на българската държава между Дунав (Истрос) и Стара планина (Хемус) селището се превърнало и във важна крайгранична крепост и пристанище между нея и Византия. През 708 г. тук станала и първата битка между конницата на българите и тази на император Юстиниан II (685-695; 705-711), при което той претърпял поражение. Отново тук, на полето пред Анхиало, през 763 г., император Константин V (741-775) победил българския хан Телец (761-764), а три години по-късно същият император изпратил към града флота от 2.600 кораба с войска, но силна буря при града я потопила. През 783 г. императрица Ирина и синът й Константин VI след примерен поход възстановили Анхиало на новото място, а именно на полуострова. През 812 г. градът, в резултат на победата на българския хан Крум (802-814) над Никифор I Геник (805-811) е в границите на новата държава. Това продължило до 863 г., когато отново станал притежание на Византия, впоследствие обаче от към 904 до 971 г. пак бил в български ръце.

През 11 век военностратегическото значение на Анхиало силно нараснало, поради което византийската флота била преместена при него, като начело на армията и флотата тук бил поставен „стратег”. През 1190 г. император Исак II Ангел започнал по суша и море военни действия срещу българската държава, но претърпял неуспех като загубил Анхиало. Императорът обаче успял в 1193 г. отново да си го възвърне.

4. Късно средновековие

По време на Латинската империя (1204-1261) управляващият в Константинопол император Анри (1205-1216) успял да завладее през 1206 г. няколко селища от българите вкл. и Анхиало, като разрушил крепостта.

В 1263 г. новопостроената крепост и градът били в границите на възстановената Византийска империя, докато българският цар Тодор Светослав (1300-1321) отново ги отвоювал през 1304 г. По време на похода на граф Амедей Савойски (Amadeus VI of Savoy) срещу селища по западното крайбрежие на Черно море е завзет и Анхиало в 1366 г. и отстъпен на Византия през 1367 г. През 1396 г. градът е овладян за първи път от османската армия, впоследствие за времето между 1403-1413 г. той е няколкократно отвоюван и загубван при военни действия между тях и Византия. Анхиало окончателно е присъединен към Османската империя по нареждане на султан Мехмед II (1444-1481) от Караджа бег в 1453 г.

5. Стопанство и търговия

Благоприятните климатични условия в областите в близост или по-далече от Анхиало способствали за отглеждането на жито, грозде и някои други селскостопански продукти. Особено от края на 15 в., независимо от много противоречивата съдба на селището, житото се превърнало в основен износен продукт. Това се осъществявало по морски път чрез пристанището му от търговци и капитани от Генуа и Венеция. Тази активна дейност ясно личи от запазените документи като договори, нотариални актове, текстови пътеводители „портолани” и др. Отделно от това за Византия се изнасяли и количества морска сол от солниците край града. Риболовът е имал предимно местно значение. За всичко това са способствали и добрите сухоземни пътни връзки на Анхиало с останалите селища по крайбрежието и с вътрешността.

6. Християнство и църковна организация

Authoring : *Beshevliev Boyan*

For citation : *Beshevliev Boyan , "Анхиало/Ахело (Средновековие)", Encyclopaedia of the Hellenic World, Black Sea*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10671>

Анхиало/Ахело (Средновековие)

В Анхиало и областта християнската религия прониква сравнително рано още към края на 1-ви век. През 2 век тук учредена епископия за провинция Хемимонт /Haemimont/, която през 7 век е вече автокефална архиепископия на епархия Родопи. През времето на император Андроник II Палеолог (Andronicus II Palaeologus 1282-1338) този архиепископ бил въздигнат в ранг на митрополит през 1400 г. пред патриарха в Константинопол. През целия период от 2 до края на 15 в., с малки прекъсвания, християнската църква в Анхиало е била в пряка връзка с Константинополската патриаршия.

7. Население

Основната част от градското население на Анхиало е от гръцки произход, главно от дошлите от Аполония Понтика при основаването му. В него е имало и примеси от представителите на заобикалящото го местно тракийско население, а впоследствие и незначително присъствие на лица от славянски и прабългарски произход. Приблизително този му състав се е запазил продължително, дори до 20 в.

8. Заключение

Историята на Анхиало, въпреки редицата съществуващи различни по произход и значение извори, все още не е напълно изяснена, особено по отношение на вътрешното административно устройство и управление, както и по отношение на занаятчийството и конкретната книжовна дейност.

* *The entry is still in editing process (ed.note)*

Bibliography :

- **Asdracha C.**, "L'apport du témoignage épigraphique a l'histoire Médiévale de la Thrace", *Byzantinobulgarica*, 1981, 445-454
- **Balard M.**, "Les Génois et les régions bulgares au XIVe s.", *Byzantinobulgarica*, 7, 1981, 43-72
- **Khristchev Kh.**, **Georgiev V.**, **Tchotchov S.**, "Salt Production in Ancient Anhialo – Geological evidence", *Acta Thracia Pontica I, Premier symposium international – Sozopol 1979*, Sofia 1982, 201-206
- **Koledarov P.**, "West Black sea coast ports in the late middle ages (14th-16th c.) listed on nautical charts", *Études historiques*, 5, 1970, 253-254
- **Laiou A.E.**, "Byzantium and the Black Sea, 13th-15th c.: Trade and the Native Populations of the Black Sea Area", Fol, A.N. (ed.), *Bulgaria Pontica Medii Aevi 2*, Sofia 1988, 164-201
- **Milanova A.**, "Le renouveau urbain en Bulgarie sous la domination Byzantine (fin Xe-fin XIIe s.): Le cas des villes antiques", *Studia Slavico-byzantina et mediaevalia europensia 8*, 2004, 189-213
- **Todorova E.**, "Medieval Genoese nautical cartography on the west Black Sea coast", *Études balkaniques*, 2, 1981, 118-131

Authoring : *Beshevliev Boyan*

For citation : *Beshevliev Boyan , "Анхиало/Ахело (Средновековие)", Encyclopaedia of the Hellenic World, Black Sea*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10671>

Анхиало/Ахело (Средновековие)

Todorova E., "One of the Black Sea Routes, 13th-15th c.", *Le pouvoir central et les villes en Europe de l'Est et du Sud-Est du XVe siècle aux débuts de la révolution industrielle: Les villes portuaires*, Sofia 1985, 156-162

Velkov V., *Roman Cities in Bulgaria. Collected Studies*, Amsterdam 1980

Гагова К., *Тракия през българското средновековие. Историческа география*, София 1995

Гюзелев В., "Очерк върху историята на средновековния град Анхиално- днес Поморие (IV-XV век)", *Родина*, 3-4, 1997, 43-79

Димитров М., "Ранновизантийски укрепления по Западния бряг на Черно море V-VII век", *Добруджа 2*, 1985, 120-128

Дражева Ц., "Епископските центрове на южното българско Черноморие V-XV в. – Центрове на християнската култура", *Известия на народния музей , Бургас*, 4, 2002, 207-208

Коледаров П., *Политическа география на средновековната българска държава, 1-2*, София 1979, 1989

Лазаров М., "Българското Черноморие през архаичния период. Състояние на проучванията", *Известия на Народния музей, Бургас*, 3, 2000, 28-29

Петров Д., "Състояние на проучванията на римската пътна мрежа в България", *Трудове по история на катедрата по история и богословие – Шуменски университет „Епископ Константин Преславски" 1*, 1997, 41-59

Рашев Р., "Първото българско царство и морето", *Средновековна България и морето*, Варна 1982, 47-56

Bussetto R., "La presenza della flotta nelle campagne contro i bulgari condotte dall'imperatore Constantino V Copronimo", *Bulgaria Ponitica Medii Aevi*, 4-5:2, 2006, 219-228

Webliography :

НИШ И ВИЗАНТИЈА III / NIŠ & BYZANTIUM III

http://www.nis.org.yu/news/doc/zbornik3/HTML%20files/index.htm